

# A zenepedagógiai módszerek sokszínűsége a zene és mozgás órán

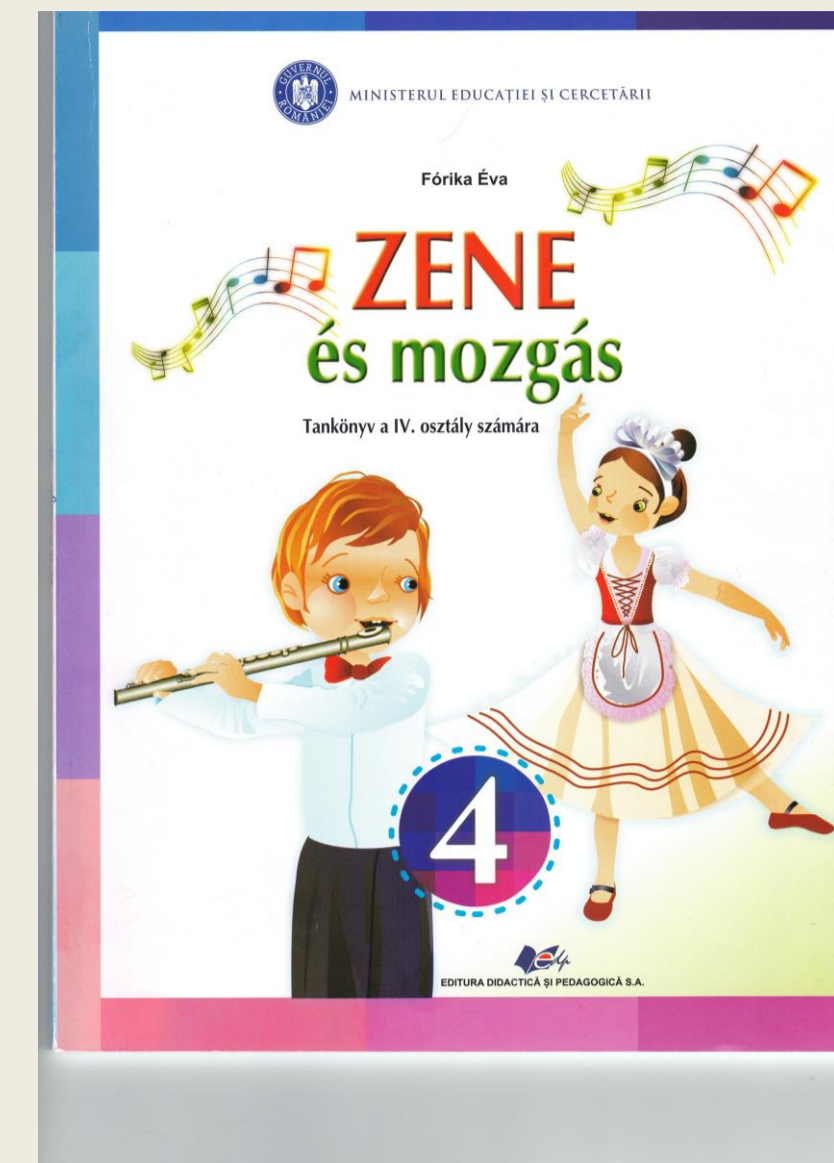
BARTALIS IZABELLA

Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola

## Bevezető

A művészeti nevelés, amelynek szerves része a zenei nevelés, az oktatásnak az a területe, amely indirekt módon hatással van a tanulók belső értékeinek- az önértékelésnek, önkifejezésnek, a kreativitásnak- fejlődésére, eredményezve a kiegyensúlyozott harmonikus identitás kialakulását (Kiss 2010). Hozzájárul a tanulók érzelmi intelligenciájának fejlesztéséhez, amely majd a felnőttkori életükben a sikeresség kulcsává válhat (Szűcs 2017).

Jelen tanulmányunkban a romániai magyar Zene és mozgás tankönyvek bemutatásával és a tanítók körében végzett kvantitatív kutatással kívánunk reflektálni arra, hogy hogyan találkozunk a romániai elemi oktatásban a zenei anyanyelvünkhöz közel álló magyarországi Kodály koncepció, valamint annak az országnak zenei nevelésméleti vonala, amelyben élünk, a romániai zenei nevelésben használt Orff és Dalcroze zenei nevelési módszere. A kvantitatív kutatásban résztvevők száma 78, Kovászna és Hargita megye elemi osztályaiban tanító pedagógus. Az adatokat statisztikai adatelemző program segítségével dolgoztuk fel, vizsgálva a leíró statisztikai mutatókat.



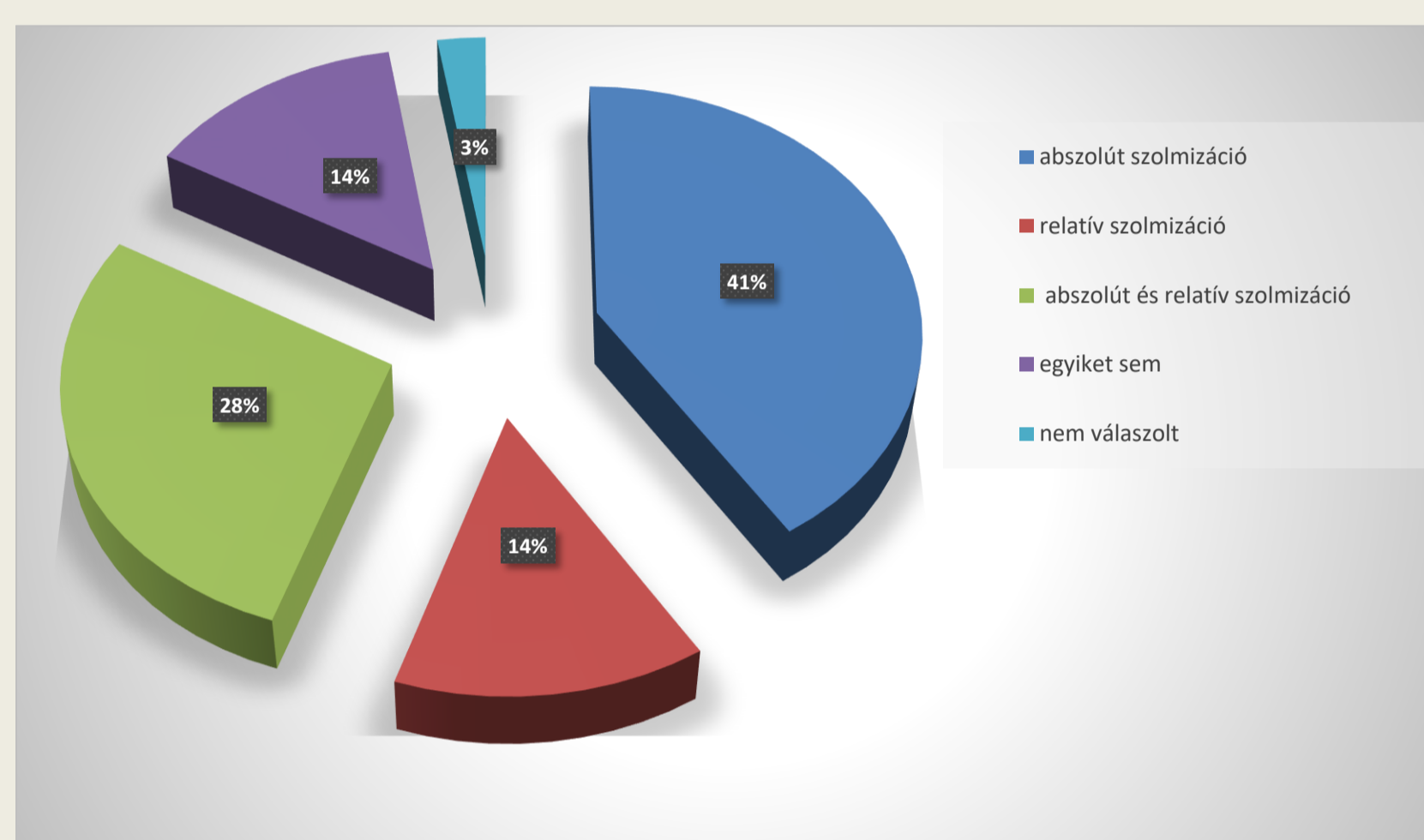
## A romániai magyar elemi osztályok zene és mozgás tankönyveinek bemutatása

2018-ban a romániai magyar elemi osztályokban zene és mozgás tantárgyból hat tankönyv jelent meg a 2., 3., és 4. osztályokban, évfolyamonként két-két kiadvány.

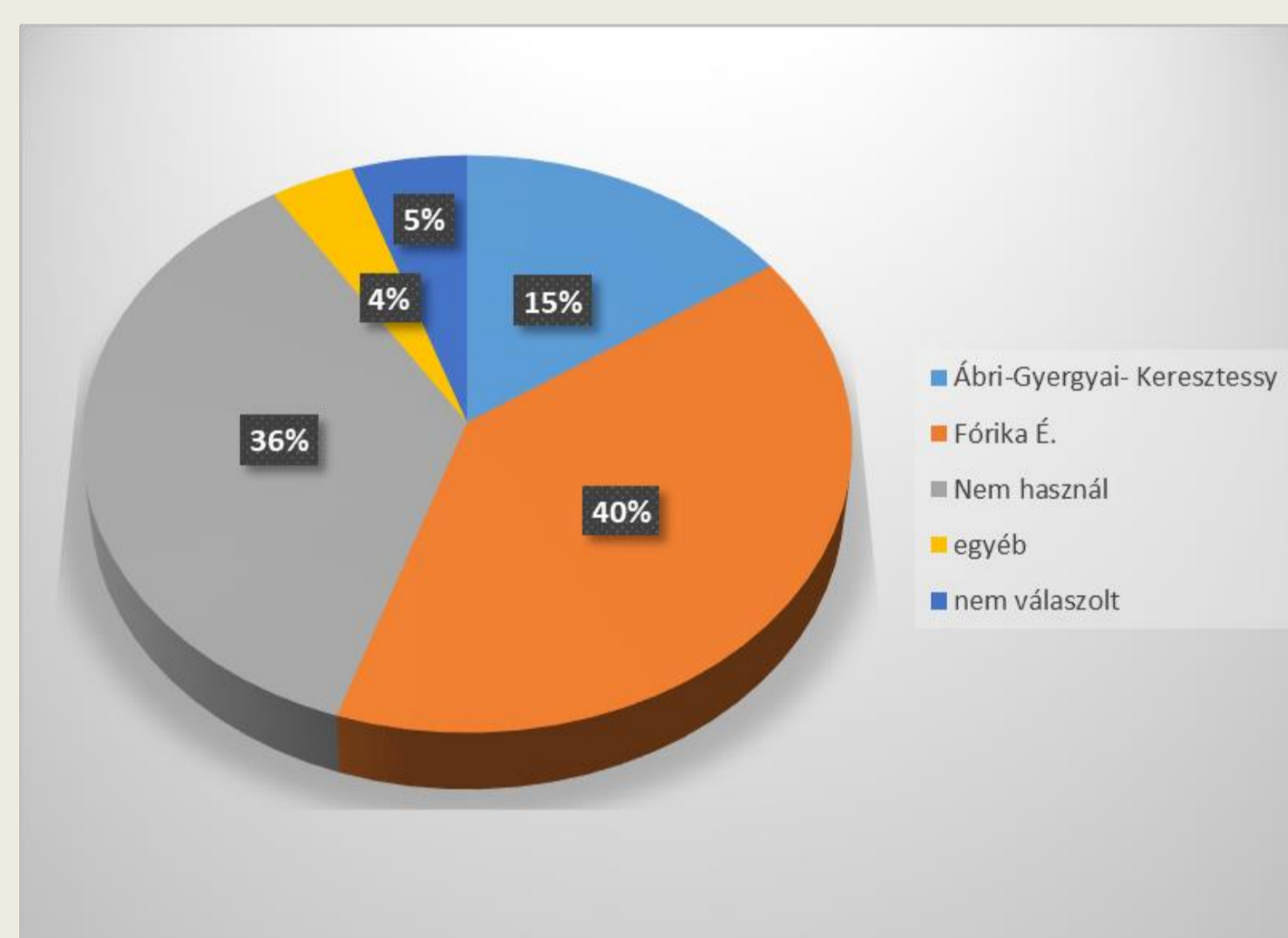
A kiadványok közül az Ábri Béla- Gyergyai Barna- Keresztessy János szerzők által alkotott Zene és mozgás tankönyv jelent meg a 2., 3., és 4. évfolyamok számára, így biztosítva a szerzők által elképzelt koncepció folytonosságát. 2. osztálynak szóló Zene és mozgás könyvet alkottak Molnár Margaréta- Papp Enikő szerzők is. Fórika Éva szerző, pedig a 3. és 4. osztályoknak írt Zene és mozgás tankönyveket. A tankönyveket a bukaresti Editura Didactică S.A. Kiadó nyomtatta. Éppen ezért a borító lapok, mind a három típusú tankönyv esetében hasonló puha kötésűek és a borítók illusztrációit tekintve is nagyon hasonlóak.

Legfontosabb különbség a tankönyvekben használt zenei olvasás- írás módszerválasztásában van, az Ábri-Gyergyai-Keresztessy szerzők tankönyvcsaládjában a relatív szolmizáció tanítása szerepel, míg a Molnár-Papp 2. osztályos tankönyve a Romániában általánosan használt abszolút szolmizációs módszert alkalmazza. A Fórika: Zene és mozgás tankönyvei is a zenei írás esetében az abszolút módszert alkalmazza, viszont a kottaolvasás esetében a kottában jelzett kezdőhang jelzéssel a relatív szolmizáció lehetőségét is kínálja.

Mind a három féle tankönyvcsaládról elmondható, hogy az új ismeretek közlése - akár ritmikai elem, vagy dallami elem tudatosítás- a tankönyvszerzők ugyanazokat a módszereket alkalmazzák. Az Ábri-Gyergyai-Keresztessy és a Molnár-Papp szerzők tankönyveiben a tudatosítási folyamat módszeresebben ki van fejtve feladatok formájában, mint a Fórika tankönyvekben, viszont a zenehallgatási anyag szakszerű feldolgozása csakis a Fórika Éva szerző könyveiben látható. Az iskola vezetősége a tanítókkal együtt döntik el, hogy iskola szinten a rendelkezésre álló tankönyvek közül melyikből tanítják a zene és mozgás tárgyat.



A tanítók által használt szolmizációs módszer



A tanítók által használt tankönyvcsaládok

A tanítói pályán töltött évek száma	A használt tankönyvek				
	Ábri-Gyergyai-Keresztessy	Fórika Éva	nem használok tankönyvet	egyéb	Nem válaszolt
10 év alatt	0,0%	71,4%	14,3%	7,1%	7,1%
11-25 év	22,9%	37,1%	40,0%	0,0%	0,0%
25 év fölött	13,8%	27,6%	41,4%	6,9%	10,3%

A tanítók tankönyvhasználata és a tanári pályán eltöltött évek közötti összefüggés

A tanítói pályán töltött évek száma	A tanítók által alkalmazott szolmizációs módszer				
	abszolút szolmizáció	relatív szolmizáció	abszolút és relatív szolmizáció	egyiket sem	Nem válaszolt
10 év alatt	14,3%	14,3%	28,6%	42,9%	0,0%
11-25 év	37,1%	11,4%	34,3%	14,3%	2,9%
25 év fölött	58,6%	17,2%	20,7%	0%	3,4%

## A tanítók által alkalmazott szolmizációs módszer és a tanári pályán eltöltött évek közötti összefüggés

Megjegyzés: Khi-négyzet próba:  $p=0,015$ , adj. resid  $>2$  (A táblázatban aláhúzással jelöltük azoknak a celláknak az adatait, ahová a véletlenszerű eloszlásnál többen kerültek)

## Összegzés:

Feltételezésünk, amely szerint a 2018-ban megjelent Zene és mozgás tankönyvek segítségére vannak a pedagógusok zenei nevelőmunkájukban, csak részlegesen igazolódott be. A tanítók 55% használja a zene és mozgás órákon a 2013-as tanterv alapján elkészült tankönyveket. 36%-az elemi osztályokban tanítóknak nem használ tankönyvet. Feltételeztük, hogy Kovászna és Hargita megyei tanítók, a magyar zenei anyanyelvünkhöz köszönhetően a hozzájuk közel álló magyarországi Kodály-koncepciót és a romániai román nyelvű Zene és mozgás Tanterv által előírt Dalcroze- és Orff módszerek ötvözését alkalmazza a zenei nevelés során, viszont eredményeink azt mutatják, hogy a 31-40 korosztályba tartozó pedagógusok, akik már több, mint tíz éve dolgoznak tanítóként a relatív és az abszolút szolmizációt is bevezették a zenei nevelés folyamatába. A '80 -as években a tanítóképzők tanterveiben hetente kilenc zeneóra (zeneelmélet, zenetörténet, hangszer, kórus), a '90-es években öt, míg a 2000-es évektől egyre csökken a zeneelméleti, zenemódszertani órák száma a tanítókat képező egyetemeken. Ez magyarázza a kutatási eredményeinkben visszakösző adatokat, hogy a fiatal generációs tanítók 42,9% egyik szolmizációs módszert sem alkalmazzák az elemi osztályosok zenei nevelésében.

## A kutatásról

A kvantitatív kutatásban résztvevők száma 78, Kovászna és Hargita megye elemi osztályaiban tanító pedagógus. Az adatokat statisztikai adatelemző program segítségével dolgoztuk fel, vizsgálva a leíró statisztikai mutatókat. Egy sajátkészítésű kérdőívet használtunk, amely a Kovászna és Hargita megye elemi osztályaiban történő zenei nevelést kívánja összességében láttatni a tanítók véleményein keresztül.

## Eredményeink:

- A több mint 25 éve tanítóként dolgozók 41,4 %-ban és a több mint tíz év tanári régiséggel rendelkezők 40%-ban nem használják egyik tankönyvet sem a zenei nevelés során. A fiatal, kezdő tanítók 71,4%-a a Fórika Éva tankönyveket használja a Zene és mozgás órákon.
- A tanítók 41% az abszolút szolmizációt alkalmazza a zene és mozgás órákon, 28%-a az abszolút és a relatív szolmizációt egyaránt míg 14 %-a csak relatív szolmizációt használja a zenei ismeretátadás folyamatában.
- A tanítók 58,6 %, akik több, mint 25 éve dolgoznak a tanítói szakmában az abszolút szolmizációt tanítják diákjaiknak. A 11-25 éves tanítói régiséggel rendelkezők 37,1 % az abszolút és 34,3 % pedig az abszolút és a relatív szolmizációt alkalmazzák.
- Az I. fokozattal rendelkező pedagógusok 53,1% az abszolút szolmizációs módszert alkalmazzák a zenei nevelés során. A II. fokozatot elért tanítók 37,5 % nem használja egyik módszert sem, a véglegesítővel rendelkező tanítók a relatív és az abszolút módszert együttesen használják.
- A vidéken és városban tanítók is egyaránt az abszolút szolmizációt magasabb arányban használják.

A tanítók didaktikai fokozata	A tanítók által alkalmazott szolmizációs módszer				
	abszolút szolmizáció	relatív szolmizáció	abszolút és relatív szolmizáció	egyiket sem	Nem válaszolt
véglegesítő	23,8%	9,5%	38,1%	28,6%	0,0%
II. fokozat	12,5%	25%	25%	37,5%	0%
I. fokozat	53,1%	14,3%	24,5%	4,1%	4,1%

A tanítók által alkalmazott szolmizációs módszer és a tanítók didaktikai közötti összefüggés

A tanítók munkahelyének település típusa	A tanítók által alkalmazott szolmizációs módszer				
	abszolút szolmizáció	relatív szolmizáció	abszolút és relatív szolmizáció	egyiket sem	Nem válaszolt
vidék	37,3%	21,6%	31,4%	7,8%	2%
város	48,1%	0%	22,3%	25,9%	3,7%

A tanítók által alkalmazott szolmizációs módszer és a tanítók munkahelyének település típusa szerinti közötti összefüggés